

UDK: 338.48:908(497.11)
DOI: 10.5937/LSPUPN24145S
Pregledni naučni rad

RAZVOJ TURIZMA OPŠTINE MEROŠINA U FUNKCIJI REGIONALNOG RAZVOJA NISAVSKOG OKRUGA

Marija Stevanović¹

Apstrakt: Nadomak grada Niša, na obroncima planine Jastrebac, nalazi se opština Merošina. Iako se malo zna o ovoj opštini, veoma je značajna jer predstavlja spojnicu grada Niša sa Skopljem i Caričinim gradom. Nesporno je da ova opština nudi itekako značajne i vredne turističke potencijale, od značaja za razvoj turističkog potencijala grada Nisa, ali i od značaja za razvoj turističkog potencijala Srbije uopšte. U radu će biti predstavljene sve one vrednosti koje nam opština Merošina nudi. Kako prirodne, počev od planine Jastrebac, preko Oblačinskog i Krajkovackog jezera i Krajkovacke i Jugbogdanovacke reke, pa sve do onih antropogenih koje je čovek stvorio, uređio i postavio po svom ukusu. Turistički potencijali opštine Merošina su veoma raznovrsni, koji samo dokazuju mogućnost razvitka bezbroj raznovrsnih oblika turizma, među kojima se naročito ističu: sportski i rekreativni turizam, zdravstveni turizam, manifestacioni, lovni i ribolovni turizam i seoski turizam. Iako opština sa malom površinom, odlikuje se velikim brojem prirodnih i antropogenih vrednosti koje su pod zaštitom države. Glavna oblast istraživanja rada jeste Oblačinsko jezero kao prirodno urvinsko jezero i antropogeni kompleks koji je sagrađen nadomak samog jezera. I svojom lepotom privlači sve veći broj, kako lokalnih, tako i stranih turista. U fokusu rada, su pored ostalog, i mere koje uključuju promociju zaštićenih područja, unapređenje infrastrukture, saradnju lokalne zajednice i promociju ekotuzma.

Ključne reči: turizam, Merošina, Jastrebac, regija, Oblačinsko jezero, zaštićena dobra

THE DEVELOPMENT OF TOURISM IN THE MUNICIPALITY OF MEROŠINA IN THE FUNCTION OF THE REGIONAL DEVELOPMENT OF THE NIŠAVA DISTRICT

Abstract: Near the city of Niš, on the slopes of the mountain Jastrebac, is the municipality of Merošina. Although little is known about this municipality, it is very important because it represents the connection between Niš and Skopje, and Carica city. It is undeniable that this municipality offers very significant and valuable tourist potential, important for the development of the city of Nis, but also of importance for the development of the tourist potential of Serbia in general. The paper will present all the values that the municipality of Merosina offers us. How natural, starting from the mountain Jastrebac, through the Oblacinski and Krajkovacki lakes and the Krajkovacka and Jugbogdanovacka rivers, all the way to the anthropogenic ones that man created, arranged, and placed according to his taste. The tourism potential of the municipality of Merosina is very diverse, which only proves the possibility of developing countless different forms of tourism, among which the following stand out: sports and recreational tourism, health tourism, event tourism, hunting and fishing tourism, and rural tourism. Although the municipality has a small area, it is characterized by many natural and anthropogenic values protected by the state. The main

---

¹ Doktorand; Univerzitet u Beogradu - Geografski fakultet, Studentski trg 3/3, 11000 Beograd, marijastevanovic96@gmail.com

Razvoj turizma opštine Merošina u funkciji regionalnog razvoja Nišavskog okruga

research area of the work is Oblacinsko lake a natural urvin lake and an anthropogenic complex that was built near the lake itself. And its beauty attracts an increasing number of both local and foreign tourists. The focus of the work, among other things, is measures that include the promotion of protected areas, improvement of infrastructure, cooperation of the local community, and promotion of ecotourism.

Keywords: tourism, Merosina, Jastrebac, region, Oblacinsko lake, protected property

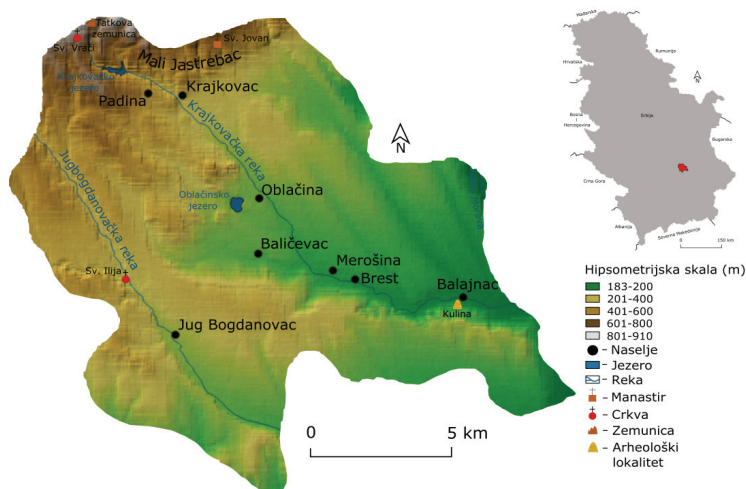
UVOD

Opština Merošina se na severu graniči sa opštinom Aleksinac, na istoku gradskim opštinama grada Niša - Palilulom i Crvenim Krstom, na jugu sa opštinama Doljevac i Žitorađa i na zapadu sa opštinom Prokuplje. Opština Merošina celom površinom pripada Dobriču, a Dobrič delom Toplici, a manjom površinom zapadnom delu Niške kotline koju sa severne i severno-zapadne strane zatvaraju masivi Malog Jastrepcu, a sa istočne Južna Morava.² Merošina ima veoma dobru saobraćajnu povezanost sa dva obližnja grada, Niša, od kojeg je udaljena 16km i od Prokuplja od koga je udaljena 14km, a kroz sredinu ove opštine prolazi magistrala koja povezuje ove dva grada.

Turistički potencijali opštine Merošina su heterogeni, zbog čega ima uslove da razvije nekoliko oblika turizma, među kojima se naročito ističu: sportski i rekreativni turizam, zdravstveni turizam, manifestacioni, lovni i ribolovni turizam i seoski turizam. Najznačajnije turističke atrakcije opštine Merošina su: Oblačinsko jezero, Krajковаčko jezero, Mali Jastrebac, arheološko nalazište Kulina, Predeo izuzetnih odlika „Tatkova zemunica“, manastir Sv. Jovan.

Na osnovu upitnika koja je oformljen preko Google form platforme, otkriven je veliki, kako prirodni, tako i antropogeni, potencijal ove opštine. Na pitanja iz upitnika su odgovarali stanovnici ove opštine, ali i svi oni koji su je posetili. Ukupan broj ispitanika koji je učestvovalo u ovom istraživanju je 112.

Na karti 1 su prikazan geografski položaj Merošine u odnosu na Srbiju, prikazana su veća naselja ove opštine, ali i najvažniji objekti i lokaliteti koji su ispitanici označili kao najbitniji za dalji razvoj turizma u Merošini.

Karta 1. Prirodno i kulturno nasleđe opštine Merošina

² Upravljanje strategijom turističkog razvoja Nišavskog okruga

Što se tiče prirodnih potencijala, najveći broj ispitanika je označio da su to Oblačinsko i Krajковаčko jezero i planina Mali Jastrebac, dok u kulturno nasleđe kao pravi biser Merošine i jedinstveni objekat cele Srbije Tatkovu zemunicu pri samom vrhu Malog Jastreba, crkva Sv. Vrači, crkva Sv. Ilija, manastir Sv.Jovan i arheološko nalazište Kulina.

PRIRODNI PORENCIJALI

Iako ova opština spada u male, po površini, opštine, izdvaja se po velikom broju prirodnih vrednosti koji je krase. Čak 87% ispitanika na pitanje „Koji je najveći turistički adut opštine Merošina?“ je odgovorilo da je to **Oblačinsko jezero**. Po postanku ovo jezero je urvinsko. Nalazi se pored sela Oblačina po kojem je i dobilo ime. Sa površinom od 23ha i nadmorskom visinom od 275m, predstavlja najveće jezero ovog kraja.³ Tik uz jezero je izgrađen, šezdesetih godina XX veka, motel „Jezero“ kako bi upotpunio turističku ponudu i tražnju Oblačinskog jezera. Jezero sa motelom je više puta obnavljano i dograđivano u skladu sa turističkom tražnjom. Današnji izgled jezera je dobio 2021.godine kada je od strane Resort d.o.o. renoviran i pretvoren u luksuzni hotel sa četiri zvezdice. Oblačinsko jezero od početka svog nastanka predstavlja simbol težnje razvoja turističkog potencijala opštine Merošina.

Dovođenje veće količine sveže vode u jezero privuklo bi investitore i ubrzalo razvoj turizma i privrede uopšte. Nova putna mreža i kvalitetni putevi treba da povežu jezero sa planinom Mali Jastrebac i okolnim selima, a što bi poboljšalo i prodaju lokalnih poljoprivrednih proizvoda gostima. Da bi jezero postalo konkurentnija turistička destinacija, potrebno je uskladiti kapacitete planiranih sadržaja sa investicionim mogućnostima, zaustaviti zagađenje otpadnim vodama, zaštititi staništa i životnu sredinu u skladu sa namenama i izvršiti revitalizaciju jezera dovođenjem sanitarnog kvaliteta vode na nivo ispravnosti.⁴

Oblačinsko jezero pruža mogućnost za upražnjavanje sportova na vodi, ribolov i druge oblike rekreacije. Oblačinsko jezero je dom velikom broju strogo zaštićenih vrsta kao što su: čubasti gnjurac, čaplja, riđoglava patka, orao zmijski, kobac i kukavica. Glavni predstavnici životinjskog sveta u Oblačinskom jezeru su pijavice, žabe, barska kornjača i šaran. Pored zapadne i severne obale jezera, gde je ono najpliće, rastu ševar i trska i tu se legu divlje plovke. U njegovoj okolini ima i drugih lovnih ptica i životinja (prepelica i zečeva), tako da je podesno i za lovni turizam. Sem toga, veći deo jezerskog dna obrastao je tzv. submernim biljkama koje ne izlaze na površinu jezera.

Krajковаčko jezero je veštačka akumulacija nastala 1986.godine izgradnjom brane na Krajковаčkoj reci, levoj pritoci Južne Morave. Jezero se nalazi na jugozapadnim padinama planine Mali Jastrebac, na oko 2,5km severozapadno od sela Krajkovac, u opštini Merošina. Kupaće privlači prijatna temperatura vode koja je tokom leta oko 20°C stepeni, hladovina koju pravi hrastova šuma, čist vazduh i čista voda.. Boravak na ovom jezeru pogoduje i ribarima jer je bogato sunčanicom, šaranom, potočnom mrenom i ređe babuškom.⁵

Jezero poseduje dve pritoke, a to su Krajковаčka reka i Krivajski potok. Voda je veoma čista, zahvaljujući tome što nijedna od ove dve pritoke ne teče kroz naseljeno mesto. Jedina otoka jezera je Krajковаčka reka, čiji se tok završava ulivanjem u Južnu Moravu.⁶

Glavni problem ove akumulacije jeste loš pristup i loša infrastruktura. Loše saobraćajnice koje povezuju ovu akumulaciju sa obližnjim selom Krajkovcem i ostatkom opštine čini ovu destinaciju dosta nepristupačnim za posetioce. S obzirom da je poznato kupalište, tokom leta je najveća poseta domaćih turista, ali je zabeležen i sve veći broj

³ http://www.merosina.org.rs/pdr_oblacinsko_jezero

⁴ Službeni list grada Niša. Godina xxv - broj 47. Niš, opština Merošina

⁵ Upravljanje strategijom turističkog razvoja Nišavskog okruga

⁶ <https://www.srbijapodlupom.com/krajkovacko-jezero/>

stranih turista, koji iz godina u godinu sve više raste. S obzirom da opština Merošina nema sistem vodosnabdevanja pijaćom vodom, pri samom dnu ovog jezera je predviđena izgradnja fabrike vode, što dodato može ometati razvoj turizma ove akumulacije.

Mali Jastrebac je planina koja predstavlja severnu granicu opštine Merošina, koja je izuzetno bogata netaknutom prirodom i prirodnim predelima. Spada u grupu rodopskih planina, a po svojoj nadmorskoj visini spada u niske planine. Predstavlja prirodni ogranak Velikog Jastreba koji je od istog odvojen prevojem Grebac. Nadmorska visina ove planine jeste 720m a najviši vrh je Kupinjak.

Pravac pružanja planine je izrazito zapad-istok. Planina je veoma šumovita, pokrivena je gustom i visokom šumom po ivici grebena i na obodima, dok je, idući ka jugu, severu i istoku šuma pretežno niskog rastinja koje prelazi u veoma gusto i skoro neprohodno žbunje.⁷

Danas, Mali Jastrebac privlači planinare, istraživače i ljubitelje prirode koji dolaze da uživaju u njegovim netaknutim pejzažima i da osete duh prošlosti koji lebdi nad ovim prelepim krajem. Dok se sunce lagano spušta iza obronaka planine, priče o hrabrosti i borbi za slobodu i dalje odjekuju među stenama, podsećajući nas na važnost istorije i nasleđa koje nosimo u srcima.

KULTURNO NASLEĐE

Upravo zbog svog nepristupačnog položaja planina Mali Jastrebac ima bogatu istoriju i više puta je padala u ruke okupatora. Dugo godina, posle oslobođenja, je bila privatna svojina advokatske porodice iz Beograda. Međutim, tek 1936.godine ova planina prelazi u državno vlasništvo. Iz tih razloga, sva istorijska razdoblja kroz koja je prošla ova planina, su ostavila velike tragove koje su i danas očuvani, neki od njih su čak i pod zaštitom države od izuzetnog značaja. Kao najstariji tragovi su pronađeni u **arhieloškom nalazištu Kulina**.

Ovo nalazište se nalazi na oko 300 m zapadno od sela Gradište. Spada u kategoriju spomenika kulture od velikog značaja i upisan je u Centralni registar 1983. godine. Iako je o ovom lokalitetu pisao Feliks Kanic, arheološka istraživanja počela su 1969. godine kada su otkriveni ostaci bazilike i cisterna sa stepeništem i bunarom. Danas je poznato po jednom vizantijskom utvrđenju iz justinijanskog perioda, kao i malobrojnim pokretnim nalazima, među kojima treba pomenuti tzv. Portret carice iz Balajna. Arheološki institut iz Beograda je na lokalitetu Kulina sproveo iskopavanja i tom prilikom su otkriveni ostaci jednog utvrđenja sa bazilikom i cisternom za vodu, kao i pokretni materijal. Istraživači procenjuju da najstariji novac pronađen na lokalitetu datira još iz IV veka. Utvrđenje Kulina pripada kompleksu utvrđenja justinijanskog i postjustinijanskog perioda, pravougaonog je oblika, dimenzija 139x120 metara, što pokriva branjenu površinu od 1,6 ha.⁸

Manastir Sv. Jovana na Malom Jastrepču, 1,5 km severno od Sibovca, zaseoka sela Krajkovac bio je duhovni centar i srednjovekovni centar prosvete i kulture Gornjeg Dobriča. Jedini je sačuvan manastir iz srednjeg veka. Na njegovim iskopinama je krajem XIXveka podignuta kamena crkvice. Obnovljena je iz temelja 2008. godine, kada ju je tadašnji episkop niški, upokojeni patrijarh srpski Irinej, osveštao. Prema narodnom predanju u manastiru je nekada živelo 12 monaha narodnih učitelja i prosvetitelja koji su se bavili zemljoradnjom, ribarstvom i pčelarstvom. U manastirskom bunaru je navodno zakopano veliko zvono. Prekoputa crkvene porte, na izvoru pitke lekovite vode, koja leči bolesti očiju, nalazi se viševekovno drvo graba, kraj koga je navodno zakopano veliko blago koje čuvaju zmijske. Na praznik Sv. Jovana, 7. jula svake godine se ovde okupi mnogo ljudi.

Spomenik kulture crkva Sv. Ilije kod sela Arbanasce, na oko šest kilometara od Prokuplja i oko 30 km od Niša, podignuta je na temeljima starog crkvišta od strane lokalnih dobrotvora i meštana 1905. godine. Osveštena je od strane episkopa niškog Nikanora 7.

⁷ Mirčetić, D., (1973), Dobrič u narodnoj revoluciji, Merošina

⁸ <http://spomenickulture.mi.sanu.ac.rs/spomenik.php?id=944>

septembra 1906. godine, za vlade Kralja Petra Prvog Karađorđevića. Posvećena je proroku Iliji, koga SPC slavi 20. jula po julijanskom, odnosno 02. avgusta po gregorijanskom kalendaru. Zapadno od ove jednobrodne građevine pravougaone osnove sa polukružnom oltarskom apsidom je zvonik na metalnoj konstrukciji. U ataru crkve su ostaci kamenih ploča, najverovatnije nadgrobnih spomenika.⁹

Pravi biser ove opštine jeste **crkva Sv.Vrači**, jedinstvena u ovom delu Srbije, koja se nalazi na samom vrhu Malog Jastrepcu. Izolovana od svih, bez asfalta, dostupna samo zemljanim putem, kroz šume bukve i hrasta,, daleko 10km od prvih sela, prelepu crkvu usred šume, svako jutro obasjavaju sunčevi zraci. Sagrađila je poznata advokatica iz Beograda, koja je u Prvom Svetskom ratu izgubila muža na tom mestu od strane bugarskih vojnika.

Spomenik partizanima na Malom Jastrepku i lokalitet „Tatkova zemunica“, sa spomeničkim kompleksom skulptura, akademskog vajara Aleksandra Šakića, simbolizuju stradanje boraca Topličkog partizanskog odreda u sukobu sa jedinicama Srpske državne straže na Malom Jastrepku. Borac partizanskog odreda i narodni heroj Nikodije Stojanović – Tatko sa svojim saborcima je avgusta 1942. godine izvršio samoubistvo u zemunici, prethodno uništivši poverljiv materijal kako ne bi pao u ruke neprijatelju. O ovom herojskom činu ispevana je narodna pesma „Kode Tatko“.¹⁰

TURIZAM U MEROŠINI

Mali Jastrebac ima potencijala za razvoj lovno turizma jer je ovo zaštićeno područje interesantno ljubiteljima lova, a i sam prostor je pun divljačima koje privlače domaće lovce, ali i lovce iz inostranstva. Lepote Malog Jastrepcu čine upravo biljni i životinjski svet. Ova najšumovitija planina u Srbiji jedno je od najpoznatijih domaćih lovišta. Najviše se ovde lovi divlja svinja, zec, srndać, vuk, lisica, šakal.¹¹ Može se naći i samoniklo voće, poput divljih jabuka, krušaka, divljih jagoda, a naročito različite vrste pečuraka, od kojih su najzastupljenije jestive vrste: vrganj, lisičarka, jajčara, bukovača, crna truba, mlečnica, sunčanica, a od nejestivih: ludara, muhara, zelena pupavka, zavodnica.¹² Osim posete „Tatkovoj zemunici“, turisti će imati priliku da borave na svežem vazduhu i uživaju u blagodetima ove planine, sakupljajući raznovrsne šumske bobice i pečurke. Godinama unazad, pečurke na Malom Jastrepku privlače pažnju tragača iz različitih udruženja, koja se bave prikupljanjem, izučavanjem i spremanjem specijaliteta od pečuraka.

Bez obzira na povoljne mogućnosti za razvoj turizma može se izvesti konstatacija da turizam nije u dovoljnoj meri razvijen na području opštine. Uzroka ima više, a najvažniji su: nedostatak odgovarajuće infrastrukture i smeštajnih kapaciteta, komunalna neuređenost, neizgrađena vodovodna i kanalizaciona mreža i sl.¹³

Turizam na teritoriji opštine razvijen je u različitoj meri na dva osnovna lokaliteta: Oblačinskom jezeru i području odmarališta Jastrebac u KO Devča. Na području Oblačinskog jezera, ponuda sportsko rekreativnih i zabavnih sadržaja gotovo da ne postoji i uglavnom se svodi na individualnu organizaciju posetioca u zoni kod brane. Odmaralište Jastrebac, koje trenutno nije u funkciji, se nalazi na šumovitom delu Malog Jastrepcu, i sastoji se od hotela sa kuhinjom i restoranom i tri depadansa ukupnog kapaciteta oko 90 ležaja.

Razvoj turizma na planskom području, zasnivaće se na strateškim prioritetima dominantnih vidova turizma definisanih na osnovu primenjenih kriterijuma (motivski, prostorni, ekološki, ekonomski, funkcionalni i dr.) i poštovanja principa održivog razvoja.

⁹ <http://spomenickulture.mi.sanu.ac.rs/spomenik.php?id=1345>

¹⁰ <http://spomenickulture.mi.sanu.ac.rs/spomenik.php?id=1345>

¹¹ Stojanović, N., (2017), Hronika „60 godina organizovanog lovstva u Merošini 1957-2017“, LU „Mali Jastrebac“ Merošina

¹² <https://es.srbia.travel/aktivnosti/fauna-srbije/lov.360.html>

¹³ Upravljanje strategijom turističkog razvoja Nišavskog okruga

Prema utvrđenim prirodnim vrednostima i dosadašnjim razvojem materijalne osnove, turistička ponuda opštine zasnivaće se na: kulturno-istorijskim znamenitostima, povoljnom geo-saobraćajnom položaju, unapređenju postojeće materijalne osnove na turistički najvrednijim lokalitetima, turističkim sadržajima ruralne zone opštine (kroz organizovanje domaćinstava za bavljenje seoskim turizmom i ponude sportsko-rekreativnih i manifestacionih aktivnosti u ataru sela) i dr.

ZAKLJUČAK

Opština Merošina poseduje povoljan geografski položaj jer se nalazi u blizini velikih gradskih centara, Niša i Prokuplja, dobro je povezana sa ostalim mestima i u blizini prolazi Koridor 10. Bogata je značajnim kulturno-istorijskim nasleđem, očuvanom tradicijom, običajima i turističkim potencijalima, među kojima se ističu Oblačinsko jezero, Krajковаčko jezero, planina Mali Jastrebac, predeo izuzetnih odlika „Tatkova zemunica“, arheološko nalazište Kulina, veliki broj crkava i manastir Sv. Jovan. Netaknuta priroda i dobro očuvana životna sredina sa složenim diverzitetom flore i faune, predstavlja osnov razvoja seoskog turizma i lovno-turizma.

Međutim, iako je ova opština izuzetno bogata, kako prirodnim, tako i antrpogenim-kulturnim nasleđem, turizam nije dovoljno razvijen i nije na zadovoljavajućem nivou.

Jedan od većih problema koji se javljaju u ovoj opštini ove jeste nedostatak smeštajnih kapaciteta, a činjenica je da kapaciteti za smeštaj i ishranu turista predstavljaju deo materijalne baze turizma, i jedan od najznačajnijih elemenata turističke ponude, koji određuju dimenziju turizma određene destinacije. Opština Merošina ima mali broj noćenja domaćih i stranih posetilaca, koji se ostvaruju u samo 2 ugostiteljska objekta, a to su UR „Markov konak“ u Merošini i garni hotel „Oblačinsko jezero“ na Oblačinskom jezeru.

Nedovoljna iskorišćenost turističkih potencijala na teritoriji opštine, nedovoljno rešena infrastruktura u ruralnim područjima, nedovoljan broj manifestacija i umetničkih kolonija, kao i nedostatak sopstvenih sredstava i stranih investicija za ulaganje u turizam, ali i nepostojanje turističke signalizacije, nedovoljna edukacija turističkih radnika predstavljaju glavne kamene spoticanja u daljem razvoju turizma.

LITERATURA

Plan detaljne regulacije turističkog kompleksa „Oblačinsko jezero“, (2016), JP Zavod za urbanizam, Niš;

Stojanović, N. (2017). Hronika „60 godina organizovanog lovstva u Merošini 1957-2017“, LU „Mali Jastrebac“ Merošina;

Mirčetić, D., (1973). Dobrič u narodnoj revoluciji, Merošina;

Službeni list grada Niša. Godina XXV - broj 47. Niš, opština Merošina;

Prostorni plan opštine Merošina 2024., 2012, Zavod za urbanizam Niš, Merošina;

Program razvoja turizma opštine Merošina sa akcionim planom 2024-2027, 2023, Merošina;

Upravljanje strategijom turističkog razvoja Nišavskog okruga, 2013, Jelena Vučković

<http://spomenickulture.mi.sanu.ac.rs/spomenik.php?id=1345>

<https://es.serbia.travel/aktivnosti/fauna-srbije/lov.360.html>

<https://www.srbijapodlupom.com/krajkovacko-jezero/>

http://www.merosina.org.rs/pdr_oblacinsko_jezero